

Ђорђе Писареv

ИЗГУБЉЕНИ СВЕТ ЈОВАНА СВЕШТЕНИКА

Умберто Еко: *Баудолино* (са италијанског превели Мирела Радосављевић и Александар Леви), Народна књига, Београд, 2001

„Наша земља је подељена на четири дела, јер баш толико има Индија. У великој Индији почива тело апостола светог Томе... А та Индија је према истоку, јер је близу напуштеног Вавилона и исто тако близу куле зване Вавилонске...” Тако отприлике гласи део текста писма „презвитера Јована, милошћу божјом најмоћнијег краља над свим хришћанским краљевима”, које је у 12. веку стигло на дворе византијског цара Манојла I Комнина и римског цара Фридриха I Барбаросе.

Писмо је, наравно, било лажно, то је данас знано. Али, тада, у време борби за превласт међу хришћанима, у време великих борби против ислама, то јест у време крсташких ратова, вест да постоји огромна, богата хришћанска земља са „најславнијим и највеличанственијим краљем Индије и вољеним сином у Христу” тамо негде на истоку, тако да може да нападне невернике, муслимане, с леђа, примљена је с радошћу и великим интересом.

Ова мистификација, која се после вековима ширила пространствима Европе, и која је омогућила маштовитим географима да цртају чак и мапе заправо имагинарног Царства Презвитера Јована, одржала се до дан-дanas као још једна готово митска прича о изгубљеним, никад пронађеним световима и то, изгледа, да би стигла у руке баш чувеног професора-писца Умберта Ека, нама добро знаног литерарног чудотворца.

(Оног истог што је, раније, послао свог јунака на *Остърво дана ђређашњег*, оног истог што је од монаха начинио Шерлока Холмса у *Имену ру-*

же, оног истог што је креирао сложену интелектуалну игру стварања параноичне филозофије историје у чијој је основи била измишљена тајна о постојању темпларске мапе која власнику омогућује владавину над светом у *Фукоовом клајну*.)

Главни јунак његове обимне приповести, Баудолино, преузима одговорност управо за зачетак приче о Јовану Презвитеру. Он је тај, наиме, који је и написао наводно Јованово писмо, баш као што је он тај који је стари, дрвени путир свог оца убацио заувек у историју дарујући му моћно име: Свети Грал. Баудолино, како га је замислио Еко, јесте лажљивац који игра игре са моћним људима какав је био и његов поочим, Фридрих Барбароса; зато су и његове лажи замајци великих историјских прелома, а читав роман се претвара у залудну потрагу за Светим Гралом, за непостојећим царством, како то већ и бива са свима онима који теже ка највећим идеалима. Писан једноставно, без правог заплета — осим ненадане крими-енигме везане за смрт цара Барбаросе — са јунаком, Баудолином, који читаву сторију прича другом јунаку, статисти, али истовремено и нама, статистима-читаоцима, овај роман открива очигледну тежњу Умберта Ека да своје увек „паметно писаније” примери за широку публику. Исто тако, очигледно је да је *Баудолино* писан по моделу спретне мешавине романа о васпитању, пустоловног и пикарског романа, све призивајући старе узоре какви су били Гримелсхаузенов *Симплицисимус* или чувени *Животи Ласариља де Торреса*, али се ослања и на популарни средњовековни роман *Александрида*, који је управо у Византији, која је код Ека основица, задобио християнизовани вид.

Споменута крими-енигма, заправо прича о неразјашњеној смрти Барбаросе, у овој линеарној и једнослојној причи, тако, постаје замена за недостајући истински заплет-расплет. Поигравајући се чињеницама и претпоставкама које, ослањајући се на њих, одлазе у домен фантастике, Еко разјашњење ове мистерије заправо користи као последњи прави ударац вештог писца. Тако наступа коначна метафора, она која треба да демистификује самог мистификатора, она која нас убеђује да је истина релативна и да може да буде преварен (истином) и сам велики творац лажи, Баудолино. Приземљење велике приче, наравно, остаје на површини, јер ништа не може да угрози „истинитост” фантастичног слоја која нам представља свет с оне стране реалности, свет настањен бићима из тамних и луцидних кутака (пра)свести. Координате земаља настањених чудесним бићима остају и даље јасне и прецизно назначене, наравно као убедљиво сведочанство о томе шта јесте изворна фантастика, која се ослања на старе имагинарне, митске хронике. Оне исте фикционалне хронике које су биле зачеци романа уопште.

Овај Еков понуђени фикционализовани свет, са лажним и правим чудима, са чудовиштима и митским бићима, својеврсни фабуларизовани бестијариј, са једноставном нарацијом и питким језиком, могао би да се „прими” код оних обичних, не сувише захтевних читалаца. Бојим се да ће оним другим, стандардним Ековим реципијентима, читаоцима-професорима, *Баудолино* ипак бити помало досадан.